

01-08-2008

Tục ngữ ca dao của Việt Nam ta - phải nói là của rừng - vì nó nhiều lắm. Chắc hẳn mọi người đều biết Tục Ngữ, Thành Ngữ, Ca Dao và Dân Ca Việt Nam của số người Trọn Ngữ của Người mà đã có: tục ngữ 4.079 câu, thành ngữ 5.809 câu, ca dao 5.010 câu và dân ca 1.449 câu. Nếu đem bàn tổng câu, câu ngữ thêm vào những ngữ nghĩa thích, rồi thêm mồm, dùm miệng vô nghĩa thì có lẽ nó sẽ phải đầy bóng câu bóng chữ đến bách khoa mọt.

Đã làm việc này, chắc hẳn khả năng luận tài trí, dốt khoát là chúng tôi không thể làm nên. Bởi thế trong phạm vi bài viết này chúng tôi chỉ xin nói đến một số ít câu mà chúng ta còn thấy ngữ nghĩa xuất hiện trên sách báo hoặc còn được nói tới trong dân gian để làm vui cho quý độc giả trong những lúc trà dư tửu hậu, hay những khi lai rai tâm hồn kiêu, cốc Heineken, tán dóc để quên bớt đi những mệt mỏi vì phải công y ngày công y đêm cho có để tiêu mà trả cho hết những bill này để bill khác.

Ai rồi không biết một loài mới viết trên đời sống dĩ mà sống được là phải như có: ăn, uống và thở, còn những thứ khác dù là gì đi nữa thì cũng chỉ là để thêm vào cho cuộc sống thêm phong phú, tươi đẹp hơn mà thôi. Các câu ta ngày xưa làm quái gì có TV, ti vi; làm quái gì có bắp ga, bắp chuối; làm quái gì có... rất nhiều thứ như chúng ta đang có bây giờ, công y mà xem ra các công viên công dụng ra phải.

Trong ba thứ cần thiết nhất cho cuộc sống là ăn, uống và thở thì nước và khí trời Đấng Tạo Hóa đã cho ta sẵn trong trời đất, chỉ cần phải mua, chỉ cần phải làm mới có. Khí trời chỉ nào rồi chỉ có, nước đã có nước mưa, nước giếng còn không thì ra sông, ra suối mà múc, chỉ cần có ăn là phải lo thôi. Mặc dù "ăn" được các câu cho để hàng đầu trong từ khóa, những các câu rồi rồi: "Ăn để mà sống chứ không phải sống để mà ăn" hoặc "Người quân tử ăn chẳng cần no"! Nếu "ăn" chứ để mà sống thì cho cái gì vào bụng rồi chỉ để. Ngày còn trong tù công y rồi, chúng tôi chỉ để để cho ăn toàn khoai lang khô, khoai mì khô hay bo bo thôi mà cũng có chết đâu? Những người ăn để mà sống như thế thì cuộc sống còn gì là thú vị nữa, còn gì là đáng sống nữa? Thế thì theo thiển ý của chúng tôi, câu: "Ăn để mà sống chứ không phải sống để mà ăn" hoặc "Người quân tử ăn chẳng cần no" chỉ là sự phân chia mà ý để cho vớ vẩn vớ vẩn. Thấy người ta nhà cao cửa rộng, vợ đẹp con khôn, ăn sung mặc sướng, còn mình thì "kiết xác" bèn than thở rồi bắt đầu câu trên cho nó để rồi, chỉ ăn chứ chết để mà sống thì "ăn" như thế không thể để để trong từ khóa được. Có Tú Xương ngày xưa nghèo rất mệt mỏi: "Vợ lắm le đi rồi vú, con đẹp rồi nh đi rồi" mà còn mà "sáng rồi u sâm ban rồi sà bò" nữa là! "Ăn để mà sống" những người không sống thì làm sao mà ăn? Vua chúa, quan quyền xưa cũng như nay hẳn có chuyện "ăn chứ để mà sống" khi ra đời, hay hẳn ăn toàn những cao lương mỹ vị? Thế thì hẳn là bọn "thịt phụ" chứ chứ? Trong bài Khóc Bùn, của Nguyễn Khuyến đã khóc để Đấng Khuê như thế này:

Rồi ngon không có bọn hiền
Không mua không phải không tiền không mua!

Thế thì "Tha hương ngữ của tri", gặp bọn hiền mà không có rồi ngon, thế như mọt thì còn ra

cái thò thò ng gì nà a nào?

Đã coi thò thò ng miò ng ăn thì chò , các cò ta ngày xò a lòi còn bò o: "Miò ng ăn là miò ng nhò c". Câu này có lòi cò t chò là đò chò n bò t mò y tay tham ăn tò c uò ng, cò ngò i vào mâm là cò m đò u mà ăn, trò n mò t mà nuò t, không biò t đò ng trò c có gì, đò ng sau có gì, bên phò i có gì, bên trái có gì. Hò c ăn lén ăn lút, ăn vò ng ăn trò m, ăn nhò thò mò i là "ăn nhò c", chò cò đàng hoàng mà ăn, hò p lý mà nuò t thì nhò c cái nò i gì? Bò i thò các cò ta mò i lòi có câu: "Có thò c mò i vò c đò c đò o", nho nhe mò t tí thì: "Dĩ thò c vi tiên". Đói rò n chân tay thì chò ng nhò ng "ngò " không đò c mà... giá có "làm gì" cũng chò ng ham nói chi đò n nhò ng thò khác.

Cò lòi n thò n ngò i mà nghĩ thì thò y ngay trong ca dao, tò c ngò cò a ta chò nò i mò t vò n đò ăn uò ng thò đã thò y có nhò ng câu mâu thuò n vò i nhau. Tuy coi ăn uò ng không phò i là vò n đò quan trò ng nhò ng các cò lòi khuyên: "Ăn cò đi trò c, lòi nò c đi sau". Lòi khuyên này hò p lý quá đi chò , ăn cò mà đò n sau thì chò còn có nò c gò m xò ng hò c húp nò c cò n chò còn gì nà a đâu mà ăn, nhò t là lòi i vào thò i các cò ta ngày xò a, thò c ăn thò c uò ng đâu có ê hò nhò bây giò . Hò n nà a các cò ta ngày đó lòi "sĩ diò n" ghé lòi m, ăn thò a vò i ăn sau là không có chò u đâu. Ăn cò thì phò i đi trò c đò khò i bò ăn thò a hò c mò t phò n ăn, trái lòi "lòi nò c" mà le te đi trò c, lòi gò p phò i chò sâu không biò t, hò t cò ng chò t đò i thì sao?

Ngò i vào mâm là cò cò m đò u mà ăn, trò n mò t mà nuò t, ăn hò t cò phò n ngò i khác, đò nhò c nhò mò y tay tham ăn tò c uò ng này, các cò ta nhò nhàng bò o: "Ăn trông nò i, ngò i trông hò ng ". Mà cũng lòi , cò đò ý mà xem, hò gò p phò i cái thò ăn tò c là thò nào cũng nói phét, bò i thò ngò i ta mò i có câu "Ăn tò c nói phét". Lúc ăn thì cò m đò u xuò ng, ăn không kò p nhai, nuò t không kò p thò , nhò ng sau khi đã tò ng đò y hò ng rò i thì lòi mò t tò c lên đò n trò i, ba hoa phét lác, nói mà không biò t là mình nói đúng hay nói sai, bò t cò n hò u quò . Đò khuyên bò o hò ng ngò i này, tò c ngò ta có câu "Ăn có nhai, nói có nghĩ ". Ăn mà không nhai thì làm sao mà biò t đò c món ăn ngon hay không, làm sao tránh khò i nuò t phò i xò ng, phò i sò n? Còn nói mà không nghĩ thì làm sao tránh khò i nói bò y nói bò , nói láo nói lòi u, có khi sinh ra vò miò ng.

"Ăn không nói có" đó là cái thò ngò i có nói không, không nói có, đò t đò u đò t chuyò n, vu oan giá hò a hò c lòi a bò p ngò i ta cò t đò thò lòi hò c vò i mò t mò u đò bò t chánh nào đó. Lòi ngò i này là thò chò ra gì, chò ng nên đò n gò n!

Chò nò i có mò t chò "ăn" thò i mà đã có đò n mò y chò c câu, còn nào là nhò ng: Ăn trên ngò i trò c, Ăn ò c nói mò, Ăn vóc hò c hay, Ăn sò i thò , Ăn sò ng nuò t tò i, Ăn mò n nói ngay còn hò n ăn chay nói đò i, Ăn cháo đá bát, Ăn cò m nhà vác tù và hàng tò ng, v.v. Còn nhiò u nà a các cò , nhò ng sò nò u kò hò t ra đây e quý vò sò nhàm chán. Vò y nên chúng tôi xin đò c nói sang mò t vò n đò khác, dĩ nhiên là nó cũng nò m trong phò m vi tò c ngò , ca dao thò i.

Ai cũng bò o thò i xò a các cò ta đò o đò c hò n bây giò , dĩ nhiên thò i nào cũng phò i ăn, phò i yêu. Có "ăn" mò i có sò ng, còn có "yêu" mò i có ngò i nò i dòi tông đò ng, các cò chò ng đã có câu "bò t hiò u hò u tam, vô hò u vi đò i" là gì đò y. Thò ng cò "ăn nhiò u" thì "yêu khoò ", mà ai có quyò n ăn nhiò u, uò ng nhiò u bò ng mò y ông vua. Các vò y ăn nhiò u yêu khoò , ngày đêm "yêu" lu bù rích, yêu quá hoá... chò t yò u! Ông nào sò ng đò c đò n 45 tuò i là đã thò lòi m rò i. Thò nhò ng bò ra ngoài cái thành phò n quá đò c biò t yò thì các cò ta ngày xò a đò u đò hò n chúng ta bây giò nhiò u lòi m. Con trai, con gái muò n lòi y vò lòi y chò ng là phò i có sò đò ng ý cò a cha mò , phò i đò c

cha mẹ lo cho, thì nên mẹ có câu "Đừng vội, già chớ ng". Ngày xưa thì "Cha mẹ đất đầu con ngói đất y", chớ bây giờ thì "Con cái đất đầu cha mẹ ngói đất y". Ngói đất y cho nó có đất bở phởn, đất "lò nghi quân cách" chớ gì số nhà cha mẹ có không đừng ý thì cũng chớ sao, chúng nó lấy nhau thì cũng vẫn cứ lấy nhau!

Đã "Cha mẹ đất đầu con ngói đất y" thì chớ lo các cậu ta ngày xưa không biết yêu à? Lấy ai cũng được, miễn là cậu có đất "Trồng" đất "Mái" là được à? Rồi còn nhỡ ng "Nam nữ thụ thụ bất thân", trai gái nếu không phải vợ chồng thì cậu mẹ không có đất cấn vào với nhau, đất Thánh Khổng đã dạy thế. Vâng nếu chớ xét qua thôi thì nó là thế, nhỡ ng nếu đi sâu vào tục ngữ, ca dao cậu ta thì "nói vội mà không phải vội". Các cậu ta xưa cũng yêu ra phải vậy chớ, chớ ng nhỡ ng thế mà còn yêu "vui" nữa là đừng khác.

Cố Nguyễn Công Trứ ngày xưa là một tay "nho chùm", chớ thánh hiền một bởng, còn ai thế mà như cậu "giáo lý" cậu đất Thánh Khổng học cậu nữa, đáng lo thì chớ phải nghiêm túc lắm, thế nhỡ ng mà không đâu, cậu là tay tở "yêu vui" đất y. Trong suốt cuộc đời, khi lên voi, lúc xuống chó, chuyện kể rằng thuở còn là học trò, đã có một thời cậu yêu mê mẩn một em đào hát, yêu đến nỗi cậu xin được làm một chân đánh trống cho nhà hát để được gần gũi trong một ng. Một hôm theo em đi hát ở đâu đó, có lo niềm vui cậu là vui a mang trống vui a gánh đất cho em. Đất một quãng được vui, không biết bởng cách nào, bởng vẫn hay bởng võ, học nữa nể ôi thế nào mà cậu đã "đỡ nh" đất em một lần. Dĩ nhiên một khi "Con ong đã tở đất ng đi lấy với" (Kiểu) rồi thì tình cũng nhạt và sau đó thì "Anh đi đất ng anh, tôi đất ng tôi" (thế Thế Lữ). Đất ng đất trăm ng, bởng đi một thời gian khá lâu, một hôm em lấy đất cậu đi học hát cho một vị quan lớn nữa. Khi nhìn thấy ngài, đất ng ai, hoá ra là cái "thế ng" đánh trống phải gió đất nào! Nàng nhỡ n chàng, còn chàng thì quên bởng đi không nhỡ nàng là ai (đàn ông hay bởng tình thế đất y, khi chớ a đất thì nể ôi, dai nhỡ đất a đất, đất khi đã đất rồi thì...) Đất nhỡ c cho quan lớn nhỡ lấy chuyện xưa, trong bài hát em đã lấy vào câu:

Giang sơn một gánh giá đất
Thuyền duyên ôi anh hùng nhỡ chớ?

Hai câu thế thế tuy thế, nhỡ là hai chớ "ô h" hay không thế thế đất. Nó vui a nể nếu vui a nhỡ phởn đất mà không phải là phởn đất. Em ôi h không chớ u đất y, nhỡ ng nếu anh bởng tay một tí thì cũng xong thôi, còn nếu một thế y em ôi h mà anh đã vui rồi tở với thì anh đúng là thế ng... cù lớn, có niềm vui khi vì "đã" quá mà em cũng ôi h nữa.

Dĩ nhiên bây giờ thì quan lớn nhỡ rồi, có đất u sau cuộc hát quan có làm gì nữa không thì... không ai biết.

Kể lấy một chuyện trên là chúng tôi chớ muốn chớ ng mình là các cậu ta ngày xưa cũng yêu ra rít lắm, chớ thế mà ca dao ta đã có nhỡ ng câu nhỡ :

Yêu em một núi cũng trào
Một sông cũng lấy, một y đèo (anh) cũng qua.

Gian nan, với thế thế nào anh cũng chớ u, cho dù một một ng cũng chớ ng sao, cậu miễn là "yêu" đất em thì thôi. Thế bây giờ làm gì có cái chuyện trai đất n nhà với, cậu ôi xong là nó đất nhau

Nói Chuyện Về Ca Dao Tục Ngữ Việt Nam

Tác Giả: Hoàng Yên

Chúa Nhật, 28 Tháng 9 Năm 2008 18:43

Đi một buổi, năm tháng mới thoả lòng mới cho vợ nó về thăm bên nhà về một lần là đã quý lắm rồi, chớ "Trai ở nhà về nhà chớ có mướm giồng", mẹ miêng mẹ c quai, nhieu khi mẹ n c n nh n về một tí cũng sớ mích lòng ông bà nh c, nói chi đ n cái chuyện:

Đy con t thu còn th

Đy về t thu b về m về!

Thi bây giờ đàn ông con trai mà ch u nép mình ở bên nhà về, ch u đ cho nhà về sai khi n thì th ng là dân cù n ch ra gì, ch vào thi các c ta xa tr c khi c i đ c v l m khi các chàng ph i ch u nh u gian kh l m, ch th mà đã có chàng ph i kêu lên:

Công anh làm r đã ba năm tr ng

Nhà em l m ru ng nh u n ng

B t anh tát n c c c lòng (anh) l m thay!

Tát n c, b a c i, chẵn trâu, c t c , ăn c m ngu i, n m đ u h i, trăm đ ng ngàn cay th mà có anh sau ba năm r còn h t c ng không c i đ c v , đầu còn h n ho n y ch ! Không bi t có ph i vì yêu hay không mà có c thay vì s mũi v d t v nhà mình thì l i khăn gói qu m p v h n bên nhà về. Tình tr ng này cũng th ng x y ra vào thi x a g i là "c i b t r ".

Ngày x a trong nhà có con gái n, quá tu i c p kê mà ch a có ng i r c đi cho thì cha m l y làm lo l ng l m, vì nó nh trái mìn n ch m, vô phúc mà t nhiên nó phĩnh b ng ra thì cha m ch còn có n c đeo mo vào m t. Th nh ng không ph i vì th mà b ai các c cũng g con gái cho đâu:

Có con mà g ch ng g n

Có bát canh c n nó cũng đ em cho

Hoài con mà g ch ng xa

Tr c là m t h sau là m t con

Các bà các cô bây giờ n ng kí l m, luôn luôn đ ng hàng th nh t, anh nào quen thói vũ phu thì c coi ch ng, ch c n đ ng nh đ n nàng m t cái là cũng có th b còng tay t ng vô tù nh ch i. Đ ng có b t ch c các c ngày x a mà b o: "M t trăm đ a con gái không b ng cái hòn... th ng con trai". Các c ch nói cho nó s ng cái l mi ng, cho nó b t đi nh ng b c t c khi b chèn ép quá m c mà thôi, ch th c ra các c cũng yêu bà xã th y m :

Mũi em nh ng tám gánh lông

Ch ng yêu ch ng b o lông r ng tr i cho...

i gi i i ! Ng i đ p m t hoa da ph n mà lông mũi thò ra ngoài c đ t ngón tay thì tôi đ v nào có đ can đ m "ch p" mi ng vào mà hôn, th mà vì yêu quá hoá cu ng, có c l i b o "lông r ng tr i cho" đ y. Ch a h t đầu, còn nh u n a ch :

Đêm n m ng ngáy o o

Ch ng yêu ch ng b o ngáy cho vui nhà

Đi ch thì hay ăn quà

Chàng yêu chàng bèo ở nhà đẽ còm...

Yêu đẽn thẽ thì thôi chẽ còn yêu thẽ nào nẽa? Chẽng nhẽng chẽ yêu mà còn nẽnh, nhẽng mẽt khi đã gẻt thì sẽi tóc chẽ tẽ , vẽch lá tìm sâu, bẽi lông tìm vẽt, chẽ thẽ mà còn có nhẽng câu:

Khi yêu trái ẽu cũng tròn
Khi ghẻt trái bẽ hỏn cũng méo

Hoác:

Yêu nhau trãm sẽ chẽng nẽ
Mẽt trãm chẽ lẽch cũng kê cho bẽng
Ghẻt nhau đào đẽ t đẽ đi ...

Hoác:

Yêu nhau yêu cẽ đẽng đi
Ghẻt nhau ghẻt cẽ tông chi hẽ hàng

Trai lẽn lẽy vẽ , gái lẽn lẽy chẽng là cái nhẽ tẽ nhiên cẽa con ngẽi, nẽu không vẽy thì loài ngẽi làm sao còn tẽn tẽi cho tẽi ngày nay. Chẽ có đẽu hẽi khác là thẽi bẽy giẽ phẽn lẽn con trai con gái hẽ tẽ đi tìm lẽy ý trung nhẽn, trẽc khi thành vẽ thành chẽng thẽng là anh "tán" chẽ , mà cũng có khi chẽ "tán" anh, khi đã chẽu đẽn nhau rẽi cha mẽ đõi bẽn chẽ có viẽc đẽng ra tác hẽp cho thôi. Còn các cẽ ta xẽa thì khác, cha mẽ chẽn vẽ chẽn chẽng cho con cái. Nào là phẽi "môn đẽng hẽ đẽi", nào là "lẽy vẽ xem tông, lẽy chẽng xem giẽng" v.v. Thẽ nhẽng không phẽi cẽ nào cũng thẽ đẽng ngẽi đõ đẽi cha mẽ kiẽm vẽ kiẽm chẽng cho đẽu, các cẽ cũng "tán" nhau ra phẽt đẽy, bẽi vẽy mẽi có nhẽng câu ca dao nhẽ :

Yêu nhau cẽi áo cho nhau
Vẽ nhà mẽ hẽi qua cẽu giỏ bay

Thẽi bẽy giẽ chàng tán nàng bẽng cách tẽng hoa, bẽng cách mẽi nàng đi ỏn đi uỏng, đẽa nàng đi shopping rẽi mua tẽng nàng cái này cái khác. Vẽt tẽng càng đẽt tiẽn thì chàng càng có giá, nói mẽt cách khác là chàng phẽi tẽ ra thẽt là "hào hoa phong... đẽt". Mà muẽn đẽc nhẽ vẽy tẽt nhiên chàng phẽi có tiẽn, phẽi có "job" thẽm, chẽ không thẽ đẽn thuẽn tán gái bẽng nẽc bẽt đẽc, còn các cẽ ta ngày xẽa có khi chẽ tán gái bẽng nẽc bẽt thôi. Theo thiẽn ý cẽa chúng tõi bài ca dao tán gái hay nhẽt có lẽ là bài "Tát Nẽc Đẽu Đĩnh":

Hỏm qua tát nẽc đẽu đĩnh
Bẽ quên cái áo trên cãnh hoa sen
Em đẽc thì cho anh xin
Hay là em đẽ làm tin trong nhà?

Bẽn câu mẽ đẽu trên đẽy là bẽn câu làm quen, đẽ có cẽ mà nói chuyẽn. Cũng nhẽ chúng ta bẽy giẽ , trẽc khi muẽn làm quen cõ nào cũng phẽi lỏn la, giẽ vẽ hẽi thẵm cái này, hẽi thẵm cái khác, đẽi khi em chẽu chuyẽn rẽi mẽi tẽ tẽ bẽt sang nhẽng vẽn đẽ này, vẽn đẽ khác đẽc:

Áo anh sọt chõ đõng tà
Vợ anh chõa có mợ già chõa khâu
Áo anh sọt chõ đã lâu
Mai mợ n cô y vào khâu cho cùng...

Bên câu này là bên câu tở oán đõ đõn ngõ i đõp đi vào mợ đích chính chõa chàng. Áo anh sọt chõ đã lâu mà tở i nghiõp anh quá, chõng có ai khâu cho cõ vì mợ thì già mà anh lờ i chõa có võ, thõ nên mai cô em vui lòng vào khâu cho anh nhõ. Dĩ nhiên khâu rờ i anh sõ trõ công, mà trõ mợ t cách hõu hĩnh, chõ có phõ i là em làm không công cho anh đâu?!

Khâu rờ i anh sõ trõ công
Ít nõa lờ y chõng anh sõ giúp cho

Rờ i chàng nêu ra rõ ràng nhõng gì mà chàng sõ cho khi nàng võ nhà chõng:

Giúp em mợ t thúng sôi vò
Mợ t con lờn béo, mợ t vò rờ u tắm
Giúp em đôi chiõu em nõm
Đôi chõn em đõp, đôi trõm em đeo
Giúp em quan tám tiõn treo
Quan năm tiõn cõ i lờ i đõo buõng cau...

Anh thõ t là mợ t tay hào phóng quá sõc, em chõ giúp anh khâu lờ i mợ t tí áo sọt chõ đõng tà thõ, thõ mà khi em lờ y chõng quà cáp anh cho thõ t là hõu hĩnh, nhõng khi nghĩ kờ lờ i thì rõ ràng chính anh là chõng em chõ còn ai vào đây nõa? Vì chõ có chú rờ mõ i phõ i đõa đõn nhà võ rờ u tắm, lờn béo, chõ có chú rờ mõ i phõ i nõp tiõn treo, tiõn cõ i, chõ có thõng sõp cõ i võ mõ i phõ i sõm chiõu sõm chõn, mua nhõn, mua trõm cho võ. Chõ nõu là mợ t thõng bá võ nào khác lờ y võ mà anh lờ i sõm sõa cho nhõ thõ thì anh đõng là mợ t thõng... khùng, mà cũng ai cho phép anh làm nhõ thõ? Nhõng mà anh khôn bõ mõ, toàn là nói "võ vào" thõ. Đõ y, cõ tõng là các cõ ta không biõ t tán gái đi!

Trong cõ rõng tởc ngõ ca dao cõa ta, nõu cõ ngõ i mà ngõ m thì thõ y nó võ a phong phú võ a hay không thõ t đõc, mà nhõ chúng tôi đã thõ a võ i các võ đõu bài nĩ chuyõn, chúng tôi không thõ đõ tài, đõ lờ c đõ viõ t ra hõ t đõc. Chõ xin cõng hiõn quý võ mợ t chút gõ i là câu chuyõn vãn chõng trong nhõng lúc trà đõ tõu hõu. Có lờ câu chuyõn cũng đã dài, chúng tôi xin đõc tõm ngõng, hõn tái ngõ cùng quý võ trong mợ t đõp khác.